

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

poročilo o delu sveta za socialno in invalidsko varstvo za leto 1956

(Nadaljevanje)

IZDATKI PODROČNIH OBCINSKIH LJUDSKIH ODBOROV V SOCIALNEM VARSTVU V LETU 1956
V PRIMERJAVI Z IZDATKI BIVŠEGA MLO IN OLO LJUBLJANA-OKOLICA V LETU 1955

Vrsta socialnih dajatev	Izdatki biv. MLO in OLO Ljublj.-okol. v letu 1955	Predlogi občin v proračunih OblO za leto 1956	Odobrena sredst. v proračunih OblO za leto 1956	Dejanska potrošnja v letu 1956	Potrošnja nasproti odobritvi v %	Razlika med izdatki v letih 1955 in 1956
1. Socialne podpore:						
a) socialno ogroženim, starim in onemoglim	52.100.000	48.992.000	36.077.000	46.875.979	129,93 —	5.224.021
b) otrokom padlih borcev in mladoletnikom	38.318.916	36.552.100	31.117.700	31.210.419	100,55 —	7.028.497
c) žrtvam fašističnega terorja	5.063.320	5.000.000	5.000.000	5.074.800	101,30 +	11.480
č) kadrovcem	1.432.077	2.221.000	1.987.000	1.314.600	66,16 —	117.477
d) TBC bolnikom	3.824.039	4.053.000	3.408.000	3.469.965	101,81 —	354.074
2. Oskrbnine v dom. onemoglih	43.807.881	48.092.000	45.284.000	43.346.334	100,13 +	1.538.453
3. Oskrbnine v mlad. domovih	34.223.947	40.484.888	36.650.000	36.563.308	99,76 +	2.339.361
4. Rejnine	7.257.000	10.664.000	9.573.000	8.753.186	91,50 +	1.496.186
5. Zdravstvene in počitniške kolonije	8.191.815	9.635.000	7.580.000	6.891.750	93,45 —	1.300.065
6. Šolske mlečne kuhinje in MDF	24.159.390	35.185.000	28.840.000	26.930.979	93,38 —	2.771.589
7. Rehabilit. in prekvalif. inval. in nabava ortopedskih pripomoč.	1.848.427	2.010.000	1.520.000	1.033.543	67,99 —	814.884
8. Pogrebni stroški nepremožnih	261.129	1.515.000	1.340.000	747.986	55,82 +	486.857
9. Pomoč gluhih in slepih	—	90.000	50.000	41.000	82,00 +	41.000
10. Preselitev oskrbovancev	460.000	355.000	255.000	67.506	26,47 —	393.494
11. Enkratne socialne podpore	5.547.059	4.990.000	3.607.000	6.060.746	168,02 +	513.687
12. Teden matere in otroka	180.000	70.000	70.000	61.600	88,00 —	118.400
Skupaj	226.675.000	249.908.988	212.158.700	220.523.701	104,10 —	6.151.299

Odbori in komisije za socialno in invalidsko varstvo

Odbor za varstvo družine je koordinativni organ svetov za socialno varstvo, zdravstvo in šolstvo. Sestajal se je po potrebi in je imel v letu 1956 4 seje, na katerih je obravnaval problematiko rejništva v pogojih novih občin, vprašanja materinskega doma v Ljubljani, vlogo občinskih svetov za varstvo družine s priporočilom občinam za ustanovitev istih, poročilo o otrocih padlih borcev in žrtvah fašističnega nasilja, pripravilo poročila za konferenco o problematiki mladini, razpravljanje o zdravstveno preventivnem varstvu otrok s posebnim ozirom na vlogo šolskih mlečnih kuhinj, CARRE pomoči, prednostnega mleka ter zdravstvenih kolonij. Poleg naštetega je odbor še razpravljal razne konkretne primere kot razdeljevanje sklada za socialne ustanove (fond za prekrške), ukinitvev jasli v Kersnikovi ulici in drugo.

Odbor za varstvo družine je v tej smeri sprejel več sklepov kot smernice za nadaljnje delo tako okrajnega tajništva za socialno varstvo, kot tudi občinskih svetov. V problematiki rejništva je nakazal smer za organizacijo individualnega rejništva, ki naj bi jo izvedle občine, nadalje je dal smer za pravilno reševanje problema otrok padlih borcev, ki naj se usmerja na individualno skrb za vsakega otroka posebej itd. Izdelal je teze za delo občinskih svetov za varstvo družine, kjer je nakazana skrb za predinoporodno zaščito mater, zdravstveno zaščito predšolskih otrok, vlogo

otroških dispanzerjev in posvetovalnic, zdravstveno zaščito šolskih otrok, socialno zaščito otrok in mladine, vzgojna vprašanja, komunalno-higienske, delovno zaščitne in stanovanjske probleme ter pomoč družbenih organov, organizacij in društev kot izredno važen faktor v uspešnem reševanju naštetih vprašanj.

V celoti je pri svojih smernicah in sklepih zasledoval cilj izboljšanja dela za družino na občinah ter poostreno skrb za otroke, ki so pod družbenim varstvom.

Komisija za zdravstvene kolonije in šolske mlečne kuhinje je na 7 sejah obravnavala zdravstveno stanje otrok za sprejem v kolonije, kriterije sprejema, izbor krajev in mest za kolonije, finančna sredstva, izbor kadra in inšpekcijo. Glede šolskih mlečnih kuhinj je komisija razpravljala o povečanju števila kuhinj in koristnikov, dalje o kvaliteti in ceni malic, o prispevkih občin in staršev, o delitvi CARRE pomoči in opremi.

Predlagala je točno ugotavljanje zdravstvenega stanja otrok ter usmeritev vseh bolnih otrok v okrevališča, vseh ostalih pa na letovanja s poudarkom na dnevna letovanja. Predlagala je, da se posreduje občinam navodila za organizacijo kolonij, izbiro krajev in objektov ter nudenje pomoči v opremi. Glede šolskih mlečnih kuhinj je zavzela stališče, da se morajo te razširiti s poudarkom na vajeniške šole, kjer jih še ni ter zajetje vseh otrok. Utrdi naj se režim šolskih mlečnih kuhinj, s tem, da naj se razdeljuje

predvsem mleko in mlečni proizvodi, organizirajo tečaji za kuharice glede kvalitetnega pripravljanja malic. Glede poslovanja šolskih mlečnih kuhinj je potrebno izdelati pravilnik oziroma poslovnik, na katerega je posebej opozoriti republiški svet. Pri delitvi CARRE pomoči je zavzela stališče, da se zajame tudi predšolske otroke.

Komisija za razdeljevanje sklada za socialne ustanove (Fonda za prekrške) je na 5 sejah obravnavala kriterije, po katerih naj bi se ta sklad razdelil socialno-zdravstvenoprosvetnim ustanovam. Prvotno se je ta delil po njihovi kapaciteti, pri čemer se je upoštevalo težave. Ker pa so v Uredbi za razdeljevanje sklada za prekrške pomotoma izpuščene šolske mlečne kuhinje, je komisija predlagala odboru za varstvo družine ter svetu za socialno varstvo, da se pri delitvi upoštevajo tudi šolske mlečne kuhinje, hkrati pa predlaga popravek predpisa.

Ceprav so vse pravice invalidov s predpisi urejene in je to delo stvar upravnega postopka, je z ozirom na nevarnost subjektivne presoje konkretno reševanje le urejeno v okviru družbeno upravnih organov.

Odbor za invalidske zadeve je imel v letu 1956 eno sejo, na kateri je obravnaval problematiko izdajanja ortopedskih pripomočkov s posebnim ozirom na slabo kvaliteto protez.

Obstaja mnenje, da se ta odbor ukine skupaj s komisijo za rehabilitacijo in se osnuje koordinacijski odbor z vsemi temi nalogami.

Komisija za invalidska svojstva

in revizije je na 20 sejah obravnavala 216 prijav invalidskega svojstva in predlagala priznanje svojstev. S pozitivnim predlogom za priznanje invalidskega svojstva je bilo poslanih na Invalidsko upravo LTS 150 primerov, z negativnim pa 66. Kriteriji komisije so dobro izdelani in se le v redkih primerih komisija pri invalidski upravi LRS s predlogom ne strinja.

Obravnavala je 26 primerov revizije in predlagala odvzem svojstva 11 osebam.

Komisija za invalidski in otroški dodatek je imela 13 sej in obravnavala 849 primerov; 389 zadev otroškega in 460 invalidskega dodatka. Od obravnavanih prijav pa je odklonila pravico do invalidskega dodatka v 74, do otroškega dodatka pa v 63 primerih.

Komisija za klimatsko in topliško zdravljenje je v preteklem letu pregledala 565 invalidov in odobrila zdravljenje 271 prosilcem. Komisija je ob pregledu imela na razpolago zdravstveni list pristojne ambulante, kot zveza med posameznimi zdravljenji služi kartoteka, iz katere je razvidno stanje invalida ter tudi uspeh zdravljenja. Za odobritev zdravljenja je komisija upoštevala predvsem medicinsko indikacijo. Komisija je izdelala predlog za organizacijo zdravljenja v letu 1957, ki je bil od Invalidske uprave LRS sprejet.

Komisija za ocenjevanje delovne nesposobnosti invalidov: Komisija ocenjuje splošno delovno nezmožnost invalidskih upravičencev, ki prosijo za priznanje invalidskega dodatka. V letu 1956 je imela 7 sej ter pregledala 78 invalidskih upravičencev.

Komisija za rehabilitacijo invalidov je imela 3 seje in razpravljala predvsem o splošni situaciji glede na organizacijsko neurejenost tega vprašanja, razpravljala je o načinih za vsaj delno reševanje in nekaj primerov tudi rešila. Posebej je razpravljala o civilnih invalidih in pripravljala pravilnik s postopki.

Iz obsega in vsebine dela družbeno-politične in upravne dejavnosti sveta je razvidno, da je se je uveljavljala taka politika, ki ji utruje socialistično družbene odnose tudi na področju socialnega varstva.

Vsklajevali so se predvsem odnosi v smeri individualne in kolektivne odgovornosti poedincev glede na usposabljanje mladega rodu in odraslih oseb za samostojno življenje.

Od prvih rezultatov dela v tej smeri pa bo v bodoče potrebno uveljaviti na vsem področju socialnega varstva take družbene odnose, da bo individualna in kolektivna odgovornost prišla do polnega izraza in postavila na pravo mesto občo korist.

II.

POROČILO O DELU UPRAVNEGA ORGANA ZA SOCIALNO IN INVALIDSKO VARSTVO

Uspehi v delu službe za mladinsko in splošno socialno varstvo

Skrbništvu: Z ozirom na nezasedeno mesto referata za skrbništvo ta problem ni bil sistematično ob-

delan. Kljub temu pa se je skrbniškim organom nudila pomoč predvsem z instruktazo na občinah. V okraju Ljubljana je skupno pod skrbništvom 532 otrok in 357 odraslih oseb. Od skupnega števila otrok jih je 17 pri roditeljih, 302 pri sorodnikih in 140 v tujih družinah (reji), 73 pa je nameščenih v raznih mladinskih in vzgojnih zavodih. Z ozirom na preobremenjenost referatov na občinah je to delo tudi tam v zaostanku. Ne dela se sistematično s skrbniki, se jih ne kontrolira glede polaganja računov, vzgoje in drugo. Opaža pa se, da so ti otroci dokaj v redu oskrbovani, kar je tudi razlog, da skrbniški organi posvečajo tem manj pažnje.

Vzgojno zanemarjena mladina in rejništvo: V letu 1956 je bila izvedena anketa vzgojno zanemarjene in moralno ogrožene mladine. Anketo so izvedle občine, vsebinsko pa je bila obdelana na tukajšnjem tajništvu. Ugotovljeno je, da je bilo v tem letu obravnavanih 746 moralno ogroženih ter 547 vzgojno zanemarenih otrok, torej skupno 1293 otrok, od katerih živi 434 otrok pri roditeljih, 141 v tuji družini, 171 pa jih je nastanjenih v raznih mladinskih domovih in vzgajališčih.

Občinski ljudski odbori so že večkrat prejeli napotila za učinkovitejšo reševanje teh problemov, obenem se jim je često nudila tudi neposredna pomoč pri reševanju konkretnih primerov. Vsekakor je vprašanje moralne ogroženosti in vzgojne zanemarjenosti otrok najtežji problem mladinskega varstva, ki ga sedaj rešujejo le v akutnih primerih, zato bo tu potrebno dosledno uvesti preventivno delo, seveda na širši vzgojni osnovi in z dobrimi socialnimi delavci.

Rejništvo je v Ljubljani sicer starejša oblika zaščite otrok ter izhaja že iz bivše Jugoslavije. Takratni dežji dom je uvedel dve rejniški koloniji in sicer Lukovico in Moravče, kjer je nameščal otroke, katerih matere niso bile sposobne same skrbeti zanje, ali so se sploh izgubile. Takratno rejništvo se ne more primerjati s sedanjimi načeli. Z ozirom na to, da je rejništvo dejansko zelo dobra oblika zaščite za otroke, so bila načela, po katerih se otroci nameščajo v privatne družine, ostreje postavljena. Po teh načelih so bili otroci še pod bivšim MLO oddani v privatne družine v Poljanski dolini ter na Velikem Lipoglavu, vendar še vedno preveč koncentrirano na par krajev — z značajem kolonije. Skupno je v reji 327 otrok. Z ozirom na važnost pravičnega urejanja rejništva je tajništvo organiziralo poseben seminar za občinske referente, na katerem so prejeli dobra pismena in ustna navodila za oddajanje otrok v rejo. Seminar je bil vsebinsko dobro pripravljen ter so bili udeležencem obrazloženi predvsem osnovni principi mentalne higiene otroka, določitev individualnega plana za zaščito otroka, kjer gre za presojo ali gre otrok v rejo ali v domačo zaščito, plan saniranja otrokovih domačih prilik v njegovi odsotnosti, iskanja rejniške družine in njen lik, kjer je stremeti za tem, da se odda pravega otroka v pravo družino. Nadalje so bili obrazloženi stiki z rejniško družino, dolžnosti in pravice rejnikov, stik matere z otrokom in rejniško družino ter končno kontrola reienca. Ob koncu seminarja je bil referentom obrazložen še postopek posvojitve kot najboljša oblika zaščite otroka. Določena je bila tudi enotna višina rejnine in sicer od 4000 do 6000 din tako, da se upošteva predšolske, osnovnošolske

otroke ter gimnazijce, kakor tudi otroke, ki so v reji v mestu in one na podeželju.

Pregledalo se je rejence v Poljanski dolini, Moravčah ter v Velikem Lipoglavu ter ugotovilo le dokajšnje izboljšanje sedanje reje od prejšnje, ki je predvsem boljša v vzgoji, negi in splošni oskrbi, vendar pa so otroci v Moravčah in Lukovici le še precej pod neposrednim verskim vplivom.

Vse smernice in navodila, obdelana na seminarju, so bila tudi pismeno izročena občinam z napotilom, da se rejništvo ponovno izboljša in preuseri v tako imenovano individualno rejništvo po občinah. S tem bo tudi dosežena boljša kontrola rejnikov in nadzor nad rejenci ter stik staršev.

Kljub seminarju in pismenim priporočilom pa se posli na občinah še niso primerno razvili, ker to delo zahteva od občinskih referentov precej časa in truda, je pa tudi novo. V letu 1956 je bila izvršena tudi anketa otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Anketo so izvedli občinski ljudski odbori, tukajšnje tajništvo pa jo je vsebinsko in statistično obdelalo. Izdelano je bilo tudi problematično poročilo o teh otrocih, katerega smo posredovali vsem občinam. V okraju Ljubljana je še 1126 otrok padlih borcev ter 725 otrok žrtev fašističnega nasilja. Poleg teh je še 77 otrok, ki so že dopolnili 18. leto starosti, pa se še šolajo, oziroma posejajo visoke šole. Iz poročila je bilo razvidno, da so ti otroci do neke mere materialno preskrbljeni, premalo pa je bilo skrbi za njihovo pravilno vzgojo in nadaljnje šolanje. Zato so bili vsi občinski ljudski odbori opozorjeni obenem s priporočilom, da se za te otroke organizira individualna skrb poseben še zato, ker se večina teh otrok (1136) nahaja še na osnovnem šolanju in je nevarnost, da bodo številni obtičali na sredi poti.

Zdravstvene kolonije in šolske mlečne kuhinje: V letošnjem letu je izvajalo organizacijo zdravstvenih kolonij še tajništvo OLO. Uredili smo izbor krajev in sicer 9 obmorskih in 3 višinske. Skupno jih je bilo 24, od katerih je bilo v lastni režiji 9. V te kraje smo poslali 2171 otrok (od tega 128 preko odločb SZ, 47 otrok vzgojnega osebja, 38 otrok iz OLO Kočevje in 1958 otrok preko občinskih ljudskih odborov). V teh izmenah je bilo 1072 dečkov in 1099 deklic. V zdravstvenih kolonijah je sodelovalo 332 vzgojnega in tehničnega osebja, od tega brano s strani komisije OLO 224 oseb.

Skupno je bilo potrošenih sredstev 20.678.186 din; od tega potrošenih sredstev po računih 20.142.436 din, diverzni stroški (šivanje perila, popravilo ležalnikov, administracija) 535.750 din. Stroški za otroke za 24 dni znašajo 9.740 din, oskrbni dan v vseh izmenah (povprečno) 406 din.

V kolonijah v lastni režiji (9 izm.) je znašal oskrbni dan povprečno 370 din in to: hrana 54 %, najemina 19,5 %, nagrade in plače 10 %, prevozi 9,5 %, ostala režiija 7 %. Vse ostale kolonije v tuji režiji so bile nameščene v stalnih domovih (Kraljevica, Rakitna, Selce, Crikvenica in tako dalje), v katerih smo plačevali oskrbni dan od 450 do 500 din, kar znese povprečno 460 din. Primerno grupiranje otrok po starosti nam tudi letos ni povsem uspelo. Bila je izmena, v kateri je bila starostna doba otrok od 5—18 let (Selce po predlogih SZ). V ostalih izmenah smo grupirali otroke na predšolske, osnovnošolske in gimnazijce ločeno. Grupacija po starosti je nujna za uspešno delo.

Izbior otrok so vršili občinski ljudski odbori in to dokaj dobro, saj so bili sprejeti samo oni, ki so imeli na osnovi zdravstvenih pregledov označbo I kot nujni in nekaj z označbo II. Ti drugi so bili sprejeti predvsem zaradi slabega socialnega stanja.

Izbior kadra za kolonije je bil težaven, ker ta prevzame odgovorne naloge. Bilo je dovolj prijavitelcev, celo največ v zadnjih letih, izbor pa je bil kljub temu težaven. Se vedno se opaža bolj težnja po osebnih koristih, manj pa, da gre za težko in odgovorno delo. Največ želje je bilo zaposliti se v obmorskih kolonijah, malo pa za višinske kolonije tako, da smo morali na primer v višinski koloniji pretežno zaposliti le pomožne vzgojitelje, brez izkušenj in prvič v koloniji. Tako je čestokrat vse delo (vzgojno in prosvetno) odpadlo le na eno vzgojiteljico in upravnika kolonije (Polhov Gradec). Treba je bilo tedaj starejše vzgojitelje enakomerno porazdeliti za pomoč mlajšim. Upravniški kader je bil dober in to izkušene tovarišice iz prejšnjih kolonij, predvsem upravnice otroških vrtcev. Novega upravniskega kadra nismo mogli dobiti, ker se ta otepa odgovornosti. Pri izbiri kadra smo stremeli za tem, da sprejememo čim manj onih, ki želijo vzeti s seboj svoje otroke (od 224 osebja le 47 otrok).

Zdravstveno stanje: zdravniško so bili pregledani vsi otroci že v občinah preko šolske poliklinike in zdravstvenih domov, pred odhodom pa ponovno zaradi eventualnih nalezljivih bolezni in slično. Kljub temu je bil primer, ko starši pri drugem pregledu niso opozorili na otrokove bolečine. Tako je otrok v koloniji po prihodu obolel na slepiču, bil takoj prepeljan v bolnico, kjer je po operaciji slepiča umrl.

V vseh izmenah smo imeli zdravstveni kader, to je medicinske sestre ali zdravnike. V pretežni večini so se bolje izkazale medicinske sestre, ker so nudile več nege otrokom. Omeniti je treba tudi epidemijo tifusa na Rakitni, ko je obolelo 38 otrok, ki so se delno zdravili v ljubljanski bolnici, delno pa so ostali na Rakitni. Vendar pa otroci na Rakitni niso bili povsem zadovoljivo oskrbovani. Kakor je bilo ugotovljeno, ne zadene krivda epidemije organizatorja kolonij, temveč je bila bolezen zanešana v kolonijo potom otrok.

Otroci so se (razen Rakitne) okrepili ter pridobili na teži v 24 dneh povprečno 1 kg. Otroci v starosti do 10 let manj kot starejši. Zdravstveno-higiensko stanje v kolonijah je nadzirala šolska poliklinika ter centralni higienski zavod, ki sta ugotovila zadovoljivo stanje zdravja, nege, razvedrila in vzgoje ter dobro izdatno hrano, ki je ustrezala predpisani višini kalorij in tudi glede pestrosti. Kot neprimerno pa dokajšnjo natrpanost otrok po sobah.

Metode in oblike vzgojnega dela: pred organizacijo kolonij smo dajali le načelne smernice brez posebnega programa za vzgojno delo, po katerem naj bi se delo v koloniji odvijalo. Upravnikom kolonij pa smo dajali v glavnem le finančno gospodarska navodila za vodenje finančnih in administrativnih poslov. V bodoče bo treba misliti na pravočasno sestavo okvirnega programa za vzgojno delo, da bo imela vzgoja naše mladine globljo vsebino socialistične družbene stvarnosti in življenja tudi v kolonijah. Doslej je bila vsa skrb le za zdravstveno stanje otrok, vzgojno delo pa prepuščeno posameznim iniciativnim vzgojiteljem, ki so se na podlagi svojih

izkušenj znašli in uveljavili. Navajali so jih povsod na kolektivno življenje, tovarštvo, spoznavanje narave in kulturno izobraževanje.

Finančno gospodarsko poslovanje se je vodilo točno po navodilih republiškega sveta za socialno varstvo. Ze v teku kolonij, se je ponekod poslovanje kontroliralo, dokončni obračuni pa kasneje. Oskrba je znašala za otroka 9.740 din za 24 dni, skupno pa je porabljenih 20.678.186 dinarjev. Od tega je odpadlo na Občinske ljudske odbore 50 %, na Zavod za socialno zavarovanje pa 50 %. Za 72 socialno zavarovanih otrok so krile oskrbnino občine. Prispevke staršev so določile občine same ter tudi same prejemale denar. Povprečno so starši prispevali v mestnih občinah 2600 din, v okoliških občinah pa 1500 din.

Organizacija kolonij se je letošnje leto vršila v merilu okraja in sicer izbor krajev, kadra, priprava prostorov, pošiljanje otrok itd., do čim so občine vršile le izbor otrok in urejale plačevanje oskrbnine. Velike težave za tajništvo so bile: sodelovanje s 23 občinami, oziroma zniževanje števila otrok za kolonije, zamude s prihajanjem na zbirno mesto itd. Kolonije tako niso bile dovolj zasedene, težave z naknadnim pošiljanjem in nujno večji stroški. Poseben problem je bil letos tudi v tem, da smo imeli malo mest v lastni režiji, z ozirom na prvotni sklep sveta, da bo število otrok v kolonijah letos manjše, ker je treba v večji meri izkoristiti okrevališča za vse bolne otroke. Zato smo morali v naglici najeti tuje domove za nujno višjo oskrbnino.

Sedanji način kolonij se kaže kot neumesten, ker se mešajo bolni z ostalimi otroci, obenem pa je ta način tudi dokaj drag. V bodoče je treba skupaj s svetom za zdravstvo, šolsko polikliniko in Zavodom za socialno zavarovanje usledno usmerjati bolne otroke v okrevališča (ki tudi niso izkoriščena), ostale pa usmeriti v letovanja, zlasti še dnevna.

Šolske mlečne kuhinje. Ze v lanskem letu je prišla do izraza posebna koristnost in doprinos, ki ga k zdravstvenem stanju in splošni kondiciji prispevajo šolske mlečne kuhinje. Ze takrat je šolska poliklinika zasledila postopno izboljšanje nekaterih tipično organskih in splošnih konstitucionalnih hib pri šolskih otrocih. Zlasti se je opazilo popraviljanje hemoglobinske vrednosti krvi, velikosti teže itd. Ze takrat je bilo sklenjeno, da se posebej forsira ustanavljanje novih šolskih mlečnih kuhinj in vključuje čimveč otrok zlasti socialno zdravstveno šibkih. Letošnji uspehi so sicer boljši, problem nadaljnje širitve kuhinj pa je še vedno pereč.

Številčno stanje kuhinj in število zajetih se je v tem letu skoraj podvojilo, tako je delovalo koncem meseca decembra 1956 120 šolskih mlečnih kuhinj (zajetih je bilo 127 šol), vključenih pa je bilo 22.210 otrok. To je 64 % vseh šol in 56 % vseh učencev, če pa presojamo stanje po poedinah občinah in šolah na stvarno število vključenih, je slika drugačna. Občina Loška dolina na primer nima nobene šolske mlečne kuhinje, Domžale le 2 od 16 šol in le 12 % vključenih otrok. Slaba je situacija tudi v občini Vič, ki ima 2 mlečni kuhinji od 4 šol in le 14 % vključenih otrok. Grosuplje 1 mlečno kuhinjo in le 10 % vključenih otrok. V mestnih občinah pa tudi ni idealna situacija, ker je odstotek vključenih dosegel v najboljšem primeru komaj 79 % in to v občini Center. Izjema na sploh je občina

Dobrova, ki je edina šla takoj na formiranje kuhinj po vseh šolah in zajela vse otroke — seveda v začetku na stroške občine, ob kasnejšem postopnem obremenjevanju staršev.

Zelo neugodno pa je stanje na strokovnih šolah, kjer ima od 36 šol v okraju le 5 šolske mlečne kuhinje s 4% vključenih učencev in dijakov. Ker je ta problem širok in težak predvsem zaradi tolikoštevilnih teh šol in 11.000 učencev, ob enem pa so te koncentrirane v par občinah (Center 14), je težko te obremenjevati še s temi izdatki. Zato se zagotavlja rešitev s prispevkom okraja, socialnega zavarovanja in republiškega sveta in pristojnih zbornic, čeprav te zaenkrat še ne kažejo pravega razumevanja.

Prispevki občin so različni glede na proračunske možnosti, pa tudi glede manj jasne orientacije o koristnosti teh ustanov. Stvarni prispevki so bili od 3—12 din na malico. Kvaliteta in cena malice je dokaj različna, zlasti glede na mestno-industrijske oziroma kmečke predele. Medtem, ko je kvaliteta malice v nekaterih mestno-industrijskih krajih rastla in prešla v drugo skrajnost, je v kmečkih predelih običajna samo na pomoči CARRE. Premalo je bilo poudarka na mleku in njeja proizvodih. Razlog za tolikšno različnost v postopkih je tudi pomanjkanje praktičnih in enotnih navodil, ki bi vsebovala zdravstveno kuharske ter ekonomične napotke, ki bi se na seminarjih dobri utrdili. Začelo se je s tečajmi za kuharice in pripravljeno navodilo za poslovanje je dostavljeno republiškem svetu kot opozorilo in pobuda.

Prispevki staršev so bili dokaj različno urejeni. Dolgo se je vzdrževala praksa enotnih prispevkov 12 dinarjev na malico za mesno področje, dokaj visok pa je odstotek brezplačnih (14 in več odstotkov). Na podeželju je bil prispevek od 4—6 din in prav tako visok odstotek brezplačnih. V zadnjem času se vpeljuje prispevke po stvarni zmogljivosti staršev, vse eventuelne socialne primere pa naj obravnava socialna služba občin.

Onrema kuhinj je ponekod že izrabljena ter bo potrebno zagotoviti tudi v proračunih občin sredstva za redno obratovanje ter tudi izpopolnjevanje. Nadaljnja razširitev kuhinj, zlasti na strokovnih šolah, se bo krila iz različnih drugih virov (prodaja CARRE embalaža, sklad za prekrške, preventivni sklad SZ).

Materialno-finančno poslovanje v mlečnih kuhinjah je dokaj enostavno urejeno. Tudi sama ustanova nima urejenega statusa, ni ne zavod ne proračunska ustanova. Za enkrat imajo šole računsko knjižnico, s katerimi upravlja šolski odbor kot njihov družbeni organ, vendar pa to ni povsem v skladu s predpisi. Vse kaže, da bi jih bilo treba vključiti v šole kot sestavni del in seveda v proračune šol ali pa jim urediti drugačen položaj. Ureditev tega vprašanja narekuje že dosedanj hitri razvoj in vedno večji pomen.

Trošnja sredstev: za razliko od leta 1955, ko so bili skupni stroški šolskih mlečnih kuhinj 27 milijonov, od tega iz proračuna bivšega MLO s 15.500.000 dinarjev, starši pa so prispevali 11.500.000 dinarjev. V letu 1956 je bilo skupnih stroškov 40 milijonov 500 tisoč din, od tega so prispevali starši 20.500.000 din, prispevki občin pa 20.000.000 din. To dokazuje hitro naraščanje stroškov i občin i staršev, ob enem pa terja čimprejšnjo ustavitel kvalitete (mleka) in cene, to tem preje, da se število otrok približa čimprej polnemu zajetju.

CARRE pomoč

K programu zdravstveno preventivnega varstva otrok je v preteklem obdobju mnogo prispevala tudi CARRE pomoč, ki je bila pretežno razdeljena na otroke v šolskih mlečnih kuhinjah, dečjih in mladinskih domovih in zavodih socialnega, prosvetnega in zdravstvenega karakterja in to na podlagi vnaprej predpisane razdelilnice. V tem letu je bila razdeljena še preostala zaloga CARRE pomoči in to 97.824 kg mleka v prahu, 32.393 kg masla in 46.985 kilogramov masti. Ta pomoč je nujno olajšala in izboljšala kvaliteto prehrane otrok in ob enem utrdila režim dopolnilnih malic kot zdravstveno koristno mero. Poleg CARRE pomoči, ki je bila razdeljena v mesecu oktobru, smo prejeli RK pomoč, ki se deli prvenstveno šolskim mlečnim kuhinjam, šolskim kuhinjam in internatom.

Mnogo težav povzročajo pomanjkanje skladišč, ker prihaja roba v sunkih in pa okolnosti, da občine sploh nimajo skladišč ter se zanašajo na tekoče dostavljanje.

Pasterizirano mleko: V zvezi s pogodbo UNICEF glede izgradnje in opreme mlekarne v Ljubljani, se je bivši MLO obvezal, da bo v letu 1956 delil dnevno 10% pasteriziranega mleka brezplačno (režijo plača stranka), otrokom vseh starosti, v socialno-prosvetno-zdravstvenih zavodih in po terenih. Dnevno obvezo 2500 litrov delijo občine preko terenov za socialno šibke otroke, nosečnice, vrtnice in jasli ter šolske mlečne kuhinje. Pasterizirano mleko prejema še dečji in mladinski domovi, katerega plačujejo iz posebnih dotalij. Obveza napram UNICEF je pokrenila izdatnejše uživanje mleka kot posebno koristno prehrabeno mero, zajelo pa se je le manjši del mladine in komaj 5% predšolskih otrok. S posebnimi priporočili sveta občinam so se nakazali tudi načini za zajetje čim večjega števila vseh otrok in pokazalo na materialne in finančne možnosti, ki jih bo taka akcija zahtevala.

Socialno varstvo odraslih oseb

To varstvo zajema predvsem gmotno sanacijo in domsko oskrbo tistih odraslih oseb, ki iz različnih razlogov niso sposobne samostojnega preživljanja ter nege.

Po zadnjem stanju je socialnih podpirancev 2241 s povprečno stalno mesečno podporo 2200 din. Z ozirom na nujnost postopkov ter razmeroma visoko število teh podpirancev v letu 1955, katerih precejšnje število je kljub lastnemu premoženju, preživetju ali pa neizpolnjevanju dolžnosti otrok prejemalo od družbe podporo, so na naše priporočilo vse občine na novo pregledale njihovo upravičenost. Revizija jih je kot neupravičene že v letu 1956 izločila 279. V letu 1956 pa 1173, skupaj 1470. Novih upravičencev se je ta čas pojavilo 1228 tako, da se je skupno število ta čas zmanjšalo za 250, višina socialne podpore pa izboljšala od povprečnih 1800 na 2000.

Občinski sveti temu vprašanju posvečajo stalno skrb in zagotavljajo objektivno presojo s pomočjo komisij, ob enem pa na naše priporočilo pripravljajo pogoje za primerno zaposlovanje teh podpirancev, kar bo imelo za posledico znižanje števila, ob enem pa možnost izboljšanja podpor vsaj na višino minimalne pokojnine.

Poleg stalnih mesečnih socialnih podpor so občine dodeljevale tudi enkratne podpore, ki jih je bilo v tem letu po številu 981 v skupnem denarnem znesku 5.547.059 din. Ob-

enem pa so občine izplačale tudi 50% lanske vsote zimske pomoči v skupnem znesku ca. 7.500.000 din.

Ostale socialne podpore: Občine so dolžne v smislu predpisov zagotoviti posebno mesečno podporo družinam, katerih očetje služijo kadrovske rok. Število teh se je gibalo v tem letu okrog 40, izplačano pa jim je bilo skupaj 1.314.600 din.

Po posebnem odloku NKJ so občine dolžne podpirati tudi tiste žrtve fašističnega terorja, ki kot žrtve nimajo pogojev do redne invalidnine. Teh primerov je 156, izplačalo pa se jim je 5.164.340 din.

Poleg tega se je za otroke padlih borcev izplačalo v tem letu tudi 27.412.154 din v obliki podpor za šolanje, učenje obrti. V tabeli prikazana potrošnja za te ni povsem točna, ker gre pri vseh podpiranih mladincih le predvsem za podporo otrokom padlih borcev.

Nadaljevanje sklada za socialne ustanove

(fonda za prekrške)

Na podlagi smernic in kriterijev, ki jih je predlagala komisija za razdeljevanje sklada za prekrške, so bila ta sredstva razdeljena po razdelilnicah, katere je komisija posebej obravnavala ter utrdila. Skupno je bilo v letu 1956 nakazano in razdeljeno 13.049.000 din in to 76 raznim socialnim, zdravstvenim in prosvetnim ustanovam. Težava pa je v tem, da moramo zajemati vse ustanove, ki so na teritoriju okraja Ljubljana, čeprav so številne izrazito republiškega značaja. Vendar pa okraj dobi le tisti del sklada, ki je na teritoriju okraja pobran kot kazni za prekrške, manj 10%, ki ostanejo v republiškem skladu. Kljub našemu opozorilu, da je ljubljanski okraj zapostavljen, republiški svet vztraja na taki razdelitvi sklada in na delitvi vsem ustanovam, je naša komisija zavzela stališče, da ne bo mogla v toliki meri upoštevati ustanov republiškega značaja ter se naj te obračajo na republiški svet za socialno varstvo. Hkrati je komisija s pristankom sveta OLO pri delitvi začela v večji meri upoštevati šolske mlečne kuhinje.

Domska zaščita: S prenosom pristojnosti na občinske ljudske odbore se je stremelo za tem, da prenese večino socialnih zavodov v pristojnost občin. Tako so bili preneseni vsi domovi za stare in onemogle, razen doma na Bokalcah, vse otroške jasli in vrtci, razen mladinskih domov Malči Beličeve. Vič ter Titove mladine, Moste, to pa iz razloga, ker so ti domovi specifični in okrajnega pomena. Domska zaščita za otroke kot odrasle osebe je razširjena blika nudenja pomoči res potrebnim, zlasti zaščita otrok v otroških jaslih in vrtcih kot pomoč zaposlenim materam. Na žalost pa je teh ustanov v našem okraju premalo in misliti je na razširitev in zagotavljanje primernih lokacij. Ker pa so za večino ustanov pristojne občine, bo treba tem pomagati pri ustanavljanju zlasti jasli in vrtnice v mestu in industrijskih centrih.

Dom Malči Beličeve ima kapaciteto 75 otrok, povprečna letna zasedba je 65 otrok. Ta dom sprejema otroke od 3—14 let, predvsem osnovnošolske. Otroci se sprejemajo na podlagi odločb skrbniških organov, z ozirom na socialno in moralno ogroženost otrok. Večino oskrbnih stroškov plačujejo občinski ljudski odbori. Dom je nastanjen delno v stari, delno pa v novi stavbi. Stanje v domu se je v letu 1956 znatno izboljšalo tako v gospodarskem kot v

vzgojnem pogledu. Na pobudo tajništva za socialno varstvo OLO je bilo doseženo, da imajo otroci svojo posebno obleko in obutev, tako imenovano »kolektivno«, poleg tega pa še ločeno obleko za šolo in ločeno za dom, kar zelo vpliva na boljše čuvanje obleke. Težek problem v domu je pomanjkanje primernih tehničnih kabinetov, ki bi bili kot sestavni del vzgoje nujni. Dom že več let ni dobil nikake subvencije za izboljšave in mu je v letu 1957 odobriti najnujnejše.

Doslej so se otroci zadrževali v domu le do končane osnovne šole, nakar so premeščeni v dijaške internate, kjer pa se ne znajdejo, ker je premalo individualne skrbi zanje, tembolj, ko so ti otroci socialno in moralno problematičnejši in take skrbi potrebni. Zato se v bodoče predlaga vzdrževanje otrok do končane šolske obveznosti.

Dom Titove mladine, Moste ima kapaciteto 80 otrok, povprečna zasedba preko celega leta je 67 otrok. To je vzgojni zavod vmesnega tipa med mladinskim domom in vzgajališčem. Sprejemanje v ta dom se vrši samo na podlagi skrbniških organov za vzgojnoproblematične otroke. Sprejajo se osnovnošolski otroci, gimnazijci ter vajenci. Tudi tu so bili dosežni kar primerni uspehi glede vzgoje in jo nadomešča prenekatera oddaja v vzgajališče. Težava so okrog dokajšnje mešanice, ko so tu poleg otrok, oddanih z odločbami skrbniških organov, še otroci padlih borcev, ki posejajo dopolnilno šolanje, nadalje otroci iz ljudske republike Bosne, ki so zaposleni v Ljubljani kot vajenci, pa dve učilnici osnovne šole Moste.

Ta pestrost pa ima za posledico tudi težje obvladovanje in urejanje prilik življenja. Zato so tudi šolski uspehi nekoliko šibkejši in tudi osebna urejenost otrok ni na primerni višini, ker so otroci slabše preskrbljeni z obleko in perilom. Ta objektivna težava presega zmogljivost zavoda, ko pa sprejema čestokrat zelo zapuščene otroke.

K vzgojnim ukrepom veliko pripomorejo lansko leto urejene delavnice in nabavljena vzgojna sredstva. Vendar bi k večjim uspehom pripomoglo doslednejše uvajanje skupinskega sistema z vsemi svojimi značilnostmi. Na te je pa nujna tudi večja navezanost vzgojiteljev. Problem skupin je aktualen za oba doma.

Plačevanje oskrbnin v obeh domovih se vrši dokaj redno s strani občin in staršev ter ni posebnih težav.

Dom starih in onemoglih Bokalcev: kapaciteta doma znaša 345 oskrbovancev. Od teh je 112 nepokretnih, ki jih oskrbujejo ena medicinska sestra, 3 bolničarke in 24 strežnic. Na eno strežnico odpade 14,3 oskrbovancev, oziroma 4,66 nepokretnih. Zasedba doma je znašala povprečno 302 oskrbovanca. Samoplačnikov je 80, občine plačujejo oskrbnino v celoti za 135, delno za 78 oskrbovancev. Od skupnega števila 302 oskrbovancev je ca. 198 upokojencev, katerim ostane za nabavo cigaret in drobnih potrebščin 800 din mesečno.

Ker pa je med oskrbovanci, za katere plačujejo oskrbnino v celoti pristojne občine tudi mnogo kadilcev, so dobivali doslej 330 cigaret mesečno (ca. 600 din) tudi ostali kadilci, je to povzročalo negotovanje pri nekadilcih. V bodoče bodo dobivali vsi oskrbovanci po sklepu upravnega odbora določeni znesek mesečno za drobne potrebe.

Po dograditvi drugega trakta so bili preseljeni v dom oskrbovanci likvidiranega doma v Gornji Rad-

goni, po dograditvi tretjega trakta pa še oskrbovanci ukinjenega doma »Jelšingrad« v Smarju. V sklade za investicije in amortizacijo doma so bili preneseni investicijski in amortizacijski skladi likvidiranega doma in tudi znesek 5.700.000 din, ki ga je plačala občina Smarje ob prevzemu doma »Jelšingrad« za inventar.

Za popolno dograditev doma je potreben še investicijski kredit ca. 20.000.000 din (sušilnica, zgraditev gospodarskega poslopja, fasada, kanalizacija, lift, portal in ureditev okolice). Dela na sušilnici in fasadi so že izvršena in kriti stroški iz skladov doma ter deloma iz depozita OLO.

Socialna statistika

Tajništvo za socialno varstvo OLO tudi zbira in obdeluje socialno statistiko po predpisanih obrazcih in to za otroke in mladino ter odrasle osebe pod družbenim varstvom, nastavlja zbirnike in jih vsako četrtletje dostavlja republiškem svetu.

Po statističnih podatkih je v okraju Ljubljana pod družbenim varstvom skupno 2093 otrok. Tu so zajeti vsi otroci pod skrbništvom, vzgojno zanemarjeni in moralno ogroženi, defektni, socialno ter zdravstveno ogroženi. Od teh jih živi 965 pri rditeljih, 398 pri sorodnikih, 327 v tujih družinah ter 403 v raznih mladinskih domovih in vzgajališčih.

Nadalje je pod družbenim varstvom skupno 2717 odraslih oseb, od tega 357 pod skrbništvom. Od teh je v privatni oskrbi 1833, v domovih za onemogle ter za duševno defektne pa 844 oseb. Pod družinskim varstvom so povečini stari in onemogli, pa tudi mlajše osebe, ki zaradi različne defektnosti niso zmožne skrbeti same zase.

Zavod za zaposlovanje invalidnih oseb in socialna služba

Nesorazmerje med potrebami po delovni sili in stvarno zaposlenimi glede na stalno pomanjkanje kvalificiranih ter fizično sposobnih oseb je ves čas po osvoboditvi pereče v tem smislu, da je zlasti število pridobitno manj sposobnih in često nezaposlenih le precejšnje. Te osebe se zato nujno obravnavajo kot socialni primeri že na posredovalnici za delo, zlasti pa na socialnem varstvu v smislu socialne pomoči. Posredovalnica za delo OLO je v letu 1953 izplačala v podporah in na te vezanih dajatvah 7.550.000 din, socialno varstvo okraja pa skoraj 60 milijonov dinarjev različnih podpor zdravstveno šibkim, TBC rekonvalescentom, invalidom, vdovam z otroci, fizično manj sposobnim in ostarelim. Pri tem pa so zlasti socialne podpore spričo visokega števila 2800 podpirancev minimalne (2200 din).

Hkrati pa se v naši ekonomiki stalno kaže kot pereč problem kronično pomanjkanje drobno obrniške in uslužnostne ter priložnostne dejavnosti. Za zadovoljevanje teh potreb pa je, izgleda, premalo pobud v organizaciji take dejavnosti. To pomanjkanje pa pošteno izkoriščajo nekateri obrtniki-galantisti in šušmarji z navijanjem cen, pa z izkoriščanjem prav teh manj sposobnih ob delu na domu, pa ob minimalnem zaslužku (javno je bil obravnavan obrtnik s 40 tako zaposlenimi).

Problem se kaže predvsem v tem smislu: ali je umestno reševanje primerov z manjšo delovno sposobnostjo le z dodeljevanjem socialnih podpor oziroma kako koristno zaposliti, čeprav le delno — vse tiste, ki jih redni proizvodni proces ni zajel, pri tem bi pa nujno zaslužili več kot je najvišja socialna podpo-

ra 3500 din. Družbena skupnost bi od take zaposlitve terjala le morda najosnovnejše dajatve, kot je pri-spevek za socialno zavarovanje.

Po številnih razpravljanjih je Okrajni odbor RK pokrenil akcijo za primerno praktično zaposlovanje zgoraj naštetih najprej v obliki servisnega posredovanja dela na domu, v drugi fazi pa tudi v lastnih prostorih. Ob primernem delu naj si torej zaslužijo sredstva za preživljanje, socialna podpora naj bo le dodaten del zaslužka, kjer bo to potrebno.

S tako osnovno presojo in orientacijo se je spomladi začela akcija za zaposlovanje oseb, ki se iz zdravstvenih ali družinskih razlogov ne morejo zaposliti v redni proizvodnji. V tem smislu so bili opozorjeni na problem vsi občinski ljudski odbori, pozvane na vključevanje svojih primerov pa najprej mestne občine.

Zunanjim občinam je bil kasneje svetovan sličen ukrep v ožji in enotnejši obliki tako, da bi to zaposlovanje izvedli po danih krajevnih možnostih, a pod vodstvom primernega človeka, ki ima smisel in pobude; obenem pa iz dosegljivih terenskih surovinskih virov (drobna lesna galanterija in slično).

Komercialne posle vnovčenja izdelkov bi prevzel zavod v Ljubljani, ki je bil med tem tudi že ustanovljen, kot zavod s samostojnim finansiranjem.

Podobna pobuda je bila svetovana tudi vsem upravnim odborom domov za stare in onemogle.

Ocenjujoč napredek te akcije ob koncu leta lahko ugotovimo, da se prvotna predvidevanja uresničujejo z zavodom, deloma manj pa po občinah in domovih starih in onemoglih, kje je vse ostalo le pri začetnih pripravah. Zavod v Ljubljani pa trenutno zaposluje 90 ljudi pri izdelovanju papirnatih vrečk, šivanju otroške in ženske konfekcije, izdelovanju igračk in drugih galanterijskih predmetov. Vsa ta dela se izvršujejo pretežno na domovih s tem, da zavod posreduje surovine, oziroma polizdelke, zasluže pa izplačuje od komada.

Od ustanovitve dalje je šlo skozi zavod 175 oseb, ki so še ali pa so bile zaposlene, pa so si kasneje zagotovile delo in zaslužek v redni proizvodnji ali drugje. Od vseh doslej zaposlenih je največ takih, ki iz različnih razlogov (ostarelosti, bolehnosti, rekonvalescenca, matere z majhnimi otroci, z različnimi telesnimi okvarami) niso dobili redne zaposlitve drugje, ali pa je niso mogli sprejeti. Sprejemajo pa se na delo s priporočilom posredovalnice za delo ali pa socialne službe občin.

Medtem, ko se mesečni promet giblje okrog 2.000.000 din, je ob celodnevni zaposlitvi povprečni mesečni dohodek 8000 din, kar je 150% več kot povprečna socialna podpora. Poedini mesečni dohodki pa dosežejo celo 10.000 do 11.000 din. V splošnem pa iz različnih razlogov ne delajo celodnevno, temveč le 3 do 5 ur (povprečje je 145 dni na leto), zato je povprečni zaslužek 4200 din.

Potrebe za zaposlitev so seveda veliko večje, kot so pa možnosti zavoda. Če upoštevamo, da je v okraju okrog 2800 socialnih podpirancev, pri biroju prijavičenih 850 večinoma žensk, 290 invalidov, pa še vsaj 1000 takih, ki nimajo socialne podpore in niso prijavičeni, pa vendar so v težjem položaju, lahko trdimo, da je v okraju vsaj 2500 oseb takih, ki niso sposobne prevzeti neke redne zaposlitve z oziroma nečete tegobe, vendar pa bi mogle delati z različno

intenzivnostjo in pod pogoji, ki jih zavod nudi.

Zato ni pereče le pomanjkanje iniciative po občinah, ki od razpravljanja še niso krenile naprej, ampak so še zlasti pereče utesnjene možnosti zavoda ter prepočasen njegov razvoj.

Prav je, da se je zavod predvsem orientiral na tako dejavnost, ki jo je lahko izvrševati doma ali pa v prostorih zainteresiranih podjetij, je pa vendarle med reflektanti za delo precej takih, ki nimajo pogojev za delo na domu; obenem pa tudi številna podjetja, ki bi delo dajala, nimajo prostornih možnosti. Zato se ureditev nekaj večjih lastnih prostorov kaže kot pereča stvar, kjer pa se ne bi izvrševala le različna dela, ampak tudi vse predpriprave za delo na domu (prirežovanje, štančanje, krojenje itd.) pa tudi sprejemanje, sortiranje ter vskladiščenje. Posebej pa še priučevalni, dopolnilni tečaji ter praktično preizkušanje za smotrnejšo in uspešnejšo zaposlitev poedincev. Če se omogoči zavodu večje možnosti za širši organizacijsko operativni razmah, potem lahko govorimo še o številnih možnostih za razširitev, kot je kutine in druge embalaže, izdelovanje copat, kravat, usnjene galanterije, polivinilnih in steklopilastih predmetov ter pletilstva itd. Dalje se kažejo kot pereči različni uslužnostni servisi, ki bi jih prav v v takem zavodu s tako delovno silo lahko uspešno razvili.

Iz teh razlogov je treba vzpodbuditi in primerno podpreti njegove napore, ker je to le v splošno korist tako, da ob lastni režiji že sedaj omogoča samostojno preživljanje 90 ljudem, hkrati pa s tem nujno zmanjšuje različne socialne dajatve. Z vsako razširitvijo njegovega delovanja, se bodo večale tudi koristi. Te pa so: večja proizvodnja, večji zaslužek, manj socialnih dajatev. Zavod pa ni koristen le v ekonomskem smislu, ker zmanjšuje socialne dajatve, ampak še zlasti v moralno-vzgojnem smislu, ker poedince, četudi manj sposobne, le na primeren način navaja na zaslužek, pridobljeno z delom, hkrati pa odvrača od parazitskih težej. Ta njegova funkcija je prav gotovo še posebej dobrodošla, ker na neposreden način izpolnjujejo tudi kriterije za socialne dajatve vseh vrst.

Brez dvoma zavod opravičuje svoj obstoj in treba mu je pomagati iz objektivnih težav, vendar pa so slabosti tudi objektivne, ker bi razvoj kljub težavam le moral biti večji. Zaposlovati bi moral več ljudi, zlasti socialnih podpirancev (komaj 2%) in zagotoviti rednejše delo. Odločnejše je terjati rešitev za redno zavarovanje redno zaposlenih — pavšal.

Rehabilitacija invalidov vseh vrst

Problem invalidnih oseb ves čas doslej ni smiselno urejevan in tudi ne sistematično obdelan. Mogoče je reči, da je družba mnogo storila za njihovo materialno preskrbo, kar velja predvsem ja VVI, pa je bilo dosti manj storjenega v pogledu ponovne vključitve invalidov v delovni proces. V kolikor pa invalidi dela in ostali živijo le ob »Invalidni renti ali socialni podpori, je problem še težji — je nerešen socialni problem.

V našem kraju je 2283 osebnih vojaških vojnih invalidov razvrščenih v skupine od I. do X. Zakon o VVI je že leta 1946 postavil osnove za prekvalifikacijo teh invalidov, za njihovo zaposlitev. Kljub dobrim

določbam pa do dodatnih predpisov, ki bi urejali materialne dajatve in ostalo ni prišlo. V našem proračunu za profesionalno rehabilitacijo prav tako nismo izrabili sredstev. Navzlic temu je Glavni odbor VVI pričel z delom in ima nekaj uspehov. Profesionalna rehabilitacija se je pa vendarle predvsem do leta 1950 vršila nestrokovno in nesistematsko. Vršili so se razni tečaji (knjigovodski) itd., ki niso imeli pravico javnosti, bili so kratki in niso dajali invalidom solidnega znanja. Po letu 1953 se je pristopilo h kvalitetnejšim oblikam prekvalifikacije s tem, da so bili invalidi pred poklicno rehabilitacijo obravnavani pri posredovalnicah za poklice, ki jih je po predhodnih zdravniških in psiholoških pregledih ob upoštevanju invalidov želja usmerila v odgovarjajoče poklice. Iz območja OLO Ljubljana je po liniji Glavnega odbora VVI 11 vojaških vojnih invalidov na prekvalifikaciji: 1 radiomehanik, 1 precizni mehanik, 1 avtomehanič, 3 ekonomska šola, 1 gozdarska šola, 1 srednjetechnična šola, 1 mojstrskodelovodska šola, 1 elektrotehniška fakulteta in 1 igralska akademija.

S samim zaposlovanjem invalidov ni težav, pač pa so mnogi invalidi zaposleni na nekvalificiranih mestih kot vratarji, trafikantje itd. in s to svojo zaposlitvijo nezadovoljni, ker jim fizično in psihično ne odgovarja. Ta pojav povzroča med invalidnimi osebami mnogo nezadovoljstva. Nasprotno pa se bo verjetno v zvezi z novo uredbo o invalidiskem dodatku pojavil še problem, da se zlasti mlajši invalidi od II.—V. skupine, ki se že do sedaj niso vključili v delo, tudi poslej brez posebnih odločb tega ne bodo storili, ko jim uredba daje brez dela 8500 din invalidskega dodatka. Stvari so dokaj destimulativno urejene.

Socialno zavarovanje okraja ima 6468 invalidov dela. Predpisi, ki urejajo invalidsko zavarovanje, izhajajo že iz koncepcije:

1. pravica do invalidnine,
2. pravica do drugega dela in
3. pravica do prekvalifikacije.

Vendar vse doslej je socialno zavarovanje nasproti invalidom dela opravilo svojo dolžnost le s tem, da jim je odmerilo denarno dajatev. Določbe, ki urejajo zaposlovanje in prekvalifikacijo delovnih invalidov se v praksi ne izvajajo, razen zaposlitve s skrajšanim delovnim časom. Pravica do drugega dela in določba, da je direktor podjetja oziroma starešina ustanove dolžan invalidu poskrbeti za zaposlitev pri delu, ki odgovarja prejšnji stroki in zmožnosti za delo, je le papirnata deklaracija. V praksi se invalidi dela večji del sami trudijo za svojo zaposlitev ali pa ostanejo nezaposleni. Prekvalifikacija se invalidu dela odobri po prosti presoji zavoda za socialno zavarovanje. Za časa prekvalifikacije gre invalidu poleg invalidnine tudi plača. Tudi te določbe so ostale v glavnem na papirju, ker se je le malo invalidov dela prekvalificiralo, pa še ti le po lastni iniciativi in ne po odredbi socialnega zavarovanja. Večina invalidov ostaja vsled tega še nadalje v delovnem razmerju in se po sili priučijo drugega dela. To se pa ne izvaja načrtno, ter lahko trdimo, da preostala možnost invalida za delo v gospodarstvu ni izkoriščen. Zaposljuje jih na tako imenovanih »lažjih« delih v podjetjih, a ne v skladu s tem, kaj defektna oseba še zmore in pri kakšnih delih in poklicih bi ostanek invalidovih zmožnosti prišel do čim večje veljave.

(Nadaljevanje sledi)